

COMMUNIQUE

1985 - 3

INhoud

REDACTIONEEL Marina de Haan	2
GEEN SLODDERVOSSEN EN SCHARRELKIPPEN O. Jager	4
„DE HISTORISCHE KRITIEK LIET ONS MET DE BROKSTUKKEN ZITTEN" Klaas-Willem de Jong	9
GROEN, GROEI, BLOEI. G. Douma	15
GROND ONDER DE VOETEN Frits de Lange	18
TUSSEN BEVRIJDING EN GEZAG Freek Schipper	25
„VANUIT DE DIEPTE ROEP IK TOT U, HERE" K.A. Schippers	29
EEN VERTONING J. van der Laan	33
DE ANDERS-GELOVIGEN G.P. Hartvelt	35
COLOFON	42

„DE HISTORISCHE KRITIEK LIET ONS MET DE BROKSTUKKEN ZITTEN”

door Klaas-Willem de Jong

Op donderdag 3 mei jl. gaf drs. F.H. Breukelman een gastcollege aan onze Hogeschool. Hij sprak over de structuur en de opbouw van het boek Genesis. Zo'n vijf uur lang, met een enkele onderbreking, wist hij een goed gevulde collegezaal te boeien. Zowel studenten als docenten doen in het onderwijs regelmatig andere ervaringen op. Ondanks de ruime belangstelling die er voor dit college bestond, vrees ik dat velen eigenlijk niet of nauwelijks gehoord hebben van Frans Breukelman. Hij is van diverse kanten bekritiseerd, maar wellicht is het juist om te zeggen dat hij is doodgezwegen. In het bestrijden van denkbeelden is dat misschien wel de meest effectieve methode.

Vanuit een persoonlijke belangstelling voor Breukelmans methode en vanwege het belang, dat ook anderen eens kennis nemen van zijn ideeën, heb ik dit artikeltje geschreven.

Om te beginnen enkele zakelijke gegevens. Frans H. Breukelman (* 1916) groeide op in Den Haag, in een vrijzinnige, remonstrantse omgeving. Hij ging in Leiden theologie studeren. In die tijd maakt hij de overstap naar de N.H. Kerk. Zoals gebruikelijk was, kreeg hij na de afronding van zijn studie eerst een aanstelling voor een korte periode als hulpprediker. Dat was in 1942 (Rijnsburg). In 1943 werd hij predikant te Rittem (bij Vlissingen) en enige jaren later wisselde hij nog eens van standplaats (naar Simonshaven, bij Spijkenisse). Eind 60'er jaren werd hij wetenschappelijk medewerker aan de theologische faculteit van de GU te Amsterdam, vooral door toedoen van prof. van Niftrik. Ruim 10 jaar later hield hij daar zijn afscheidsrede i.v.m. pensionering. Dit afscheidscollege, gehouden in de aula van de GU, de oude Lutherse kerk aan het Spui, ging over de vrouw van Pilatus en de beschrijving van Mattheüs van het proces tegen Jezus¹.

Toen Breukelman in 1938 wilde stoppen met zijn theologiestudie kwam het tweede deel van de prolegomena van Barths Kirchliche Dogmatik uit. "Dat is voor mij de grote wending geweest. Toen heb ik, het remonstrantse jongetje, gezien, dat het niet om religie gaat en niet om religiewetenschap, maar om openbaring!"² Deze wending, dat is be-

grijpelijk, heeft zijn verdere theologiseren gestempeld. Hij staat en wil staan in de lijn van de Woordtheologie. Daarbij dient vooral de naam van Miskotte te worden genoemd. Het boek 'Edda en Thora', waarin de heidense cultus wordt ontmythologiseerd en het anti-heidens getuigenis van het OT wordt aangetoond, heeft Breukelman erg aangesproken. Belangrijker was echter het 'Bijbels ABC'. Breukelman zag hierin de verbinding van de Barthiaanse lijn met een nauwkeurig bestuderen van de grondbegrippen van de Schrift, zoals Buber en Rosenzweig dat in hun 'Verdeutschung' van het Oude Testament hadden gedaan: "Daar (bij Miskottes 'Bijbels ABC' - KW) heb ik eigenlijk de smaak te pakken gekregen."

Breukelman kan gezien worden als één van (misschien wel dé) grondleggers van de zgn. Amsterdamse School. Door en met zijn benadering van de Schrift (en de dogmatische vooronderstelling van zijn methode) heeft hij velen geïnspireerd. Zo bijvoorbeeld N. Bouhuijs en K.A. Deurloo, die achter op de eerste druk van hun boekje 'Taalwegen en dwaalwegen' iets vertelden over hun leermeester en een eigen persoonsbeschrijving achterwege lieten. Breukelman zelf heeft niet zoveel geschreven³. Hij is wel eens een profeet genoemd voor zijn vakgebied. Dit profetische lijkt in ieder geval uit te komen in het feit, dat hij in het spreken wervender is dan in het schrijven. Hij zelf zegt daar over: "Ik vind dat (het opschrijven - KW) vreselijk moeilijk, want ik spreek veel liever dan dat ik schrijf. Daarmee krijgt het zo iets definitiefs. Maar ja, wat ik dan toch gevonden heb met dat priegelwerk, en er is heel veel gevonden ... ". Er bestaan enorme stapels stencils van zijn collegestof. Van bijna alle hoofdstukken en colleges bestaan herziene versies: het kon altijd beter!

De wijze waarop Breukelman college geeft is in meerdere opzichten overweldigend. In korte tijd komt er enorm veel informatie over je heen. Bepaalde theologische ideeën worden op een niet door iedereen even erg gewaardeerde wijze aangepakt: het gaat soms wel wat erg karikaturaal toe. Dat diverse zaken meerdere keren in één of achtereenvolgende colleges terugkomen is geen probleem. De wijze waarop ze steeds weer opnieuw en anders verwoord worden blijft boeien. Klassieke opvattingen worden op een oorspronkelijke wijze naar voren gebracht. Het taalgebruik is echter - ook in z'n geschriften - traditioneel te noemen. Toch is het verhaal dat hij te vertellen heeft bijzonder eigentijds. Nieuwe theologische inzichten en ontwikkelingen worden in de loop van de woordenvloed meegenomen en commentarierend. Maar als we bij de exegese op een gegeven moment het woord 'vogel' tegenkomen, dan kan het ook heel adstructief zijn dat hij vertelt over een fluitende merel, die hem iedere